

BACĂUL

DE LA

1850--1900

DE

COSTACHE RADU

BACĂU

—
TIPOGRAFIA H. MARGULIUS
1906

BACĂUL

DE LA

1850--1900

DE

COSTACHE RADU

BACAU

Editura Bibliotecii „C. Sturdza”

2018

Volum realizat cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Bacău.
Conținutul acestuia nu reflectă poziția Consiliului Județean Bacău și nu
implică nicio responsabilitate din partea acestuia.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RADU, COSTACHE

Bacăul de la 1850-1900 / de Costache Radu. -
Bacău : Editura Bibliotecii "C. Sturdza", 2018

ISBN 978-606-94717-0-8

908

Memoriei

*scumpului și neuitatului meu
prietin*

Mihail Climescu.

Prefață

Costache Radu – un întemeietor

Am plecat în realizarea acestei ediții anastatice de la ideea că avem datoria de a nu-i uita pe cei care au făcut lucruri remarcabile pentru devenirea acestui oraș. Iar Costache Radu este, fără îndoială, unul dintre ei.

Retipărită în 2008, de profesorul Lucian Șerban, lucrarea *Bacăul de la 1850 la 1900* rămâne un text fundamental pentru cunoașterea istoriei urbei, suplinind goluri din evoluția comunității. Dincolo de meritele incontestabile ale volumului semnat de Costache Radu, știm însă puține despre autorul ei. Caracterul memorialistic și elementele autobiografice ne oferă imaginea parțială a unei personalități remarcabile, care ar merita o altă vizibilitate postumă, dacă ținem cont de ceea ce a făcut pentru locul în care a trăit.

M-am întrebat cum va fi fost omul din spatele textului și ce îl va fi îndemnat să scrie? Ce-l va fi mânat oare în luptă, ținând cont de caracterul de pionierat al unei asemenea încercări? De unde ideea de a scrie despre evenimentele esențiale pentru Bacău? Cui se adresa el și ce așteptări avea de la cititorii săi? Sunt, cred, suficiente motive pentru a propune cititorilor o edi-

ție anastatică în care, pe lângă *Bacăul de la 1850 la 1900*, să fie inclusă și cea mai relevantă piesă dramatică pe care a scris-o, *Băile de la Slănic*, o comedie de moravuri caracteristică pentru viața de provincie din epocă.

În absența unor date precise, biografia lui Costache Radu poate fi reconstituită doar din informații indirecte, din amintirile sale și din mărturiile ale contemporanilor care l-au cunoscut. Mergând pe urmele acestor surse, s-ar putea schița un profil uman parțial, interesant nu doar prin dăruirea și generozitatea dovedite, dar și prin partizanatul politic și prin umorile de moment, care indică pulsul vieții publice de acum 150 de ani.

Data și locul nașterii lui Costache Radu rămân o necunoscută. Fără a se sprijini pe documente, cei care au scris despre subiect s-au hazardat a avansa ca dată a nașterii anul 1832. Pe ce s-or fi bazat, nu știu. Informația a trecut de la unul la altul, fără să fi fost verificată vreodată... Dacă este să îl credem pe Costache Radu, venirea pe lume trebuie să se fi produs mai târziu: „Eram în clasa a III-a primară pe la 1853 și voiam să trec șoseaua...” E greu de crezut că la 21 de ani Costache Radu era în clasa I... Elevul avea 10, poate 11 ani, ceea ce înseamnă că trebuie să se fi născut (dacă memoria nu îi joacă autorului feste) în jurul anului 1843. O diferență semnificativă, de aproximativ un deceniu, pe care să sperăm că viitorul o va lămuri. Nu știm mare lucru nici despre studiile sale, nici dacă va fi fost căsătorit sau nu, dacă a avut copii sau nepoți și nici măcar când a murit. A fost implicat, așa cum vom vedea, în viața politică și literară, contribuind la propășirea urbei. Iar moartea, survenită probabil în 1908, rămâne și ea, deocamdată, învăluită în mister.

Începuturile activității sale publice stau sub semnul gazetăriei, unde Costache Radu face muncă de pionierat. Într-o urbe cu orgolii, el înființează, în 1867, alături de Iancu Negură, D. Holban, Mihai Climescu și Ștefan Costandachi, ziarul „Diorile”/„Zorile” (21 septembrie 1867-16 aprilie 1868), organ al Frațiunii libere și independente. Cum viața pu-

blicațiilor era efemeră, tânărul Radu se vede nevoit să se reorienteze și scoate revista umoristică „Rusaliile” (1868-1869), care va avea însă aceeași soartă, fiind repede înghițită de neantul uitării. Ambițios, Costache Radu nu renunță și îl găsim implicat ca gerant al ziarului „Armonia”, care va rezista pe piață și mai puțin (24 ianuarie 1869 – 2 februarie 1869). Continuă lupta publicistică în „Gazeta de Bacău”, organ al Clubului sincerilor liberali (1870-1890), cea mai longevivă publicație pe care o va conduce. Ea va fi rampa de lansare în politică și îi va asigura notorietatea locală. Ales deputat, el nu abandonează scrisul, semn că preocupările literare jucau un rol important în viața sa. În 1886, în „Mica Revistă” („Foaia Societății Oamenilor care știu ceti”, 15 febr.-6 aug), apar fragmente din comedia *Doctorie pentru soacre*, piesă care se va bucura de succes în epocă, iar între 1904 și 1906, în revista „În ore libere”, publică, timp de opt numere, ciclul „Bacăul vechi” și pagini din comedia muzicală *Înainte de alegeri, astăzi pierdută*.

Pentru a înțelege cu adevărat dimensiunile activității sale jurnalistice, trebuie amintit tabloul presei băcăuane pe care îl realizează *Anuarul presei și al lumii politice* (director-proprietar Gr. Grigoriu-Rigo, anul II, București, 1908). Din articolul „Presa în Bacău” (nesemnat, dar scris, după informațiile ce dovedesc buna cunoaștere a târgului, de un băcăuan), aflăm câte ceva despre dificultățile inerente oricărui început: „Pe multe țărâmurii s-a luptat în vremurile turburi ale Bacăului – pe niciunul însă atât de mult ca pe ingraturul țărâm al gazetăriei. Apostolat mare și frumos a fost această luptă.” Autorul realizează o prezentare sumară a primelor publicații băcăuane, schițând și profilul celor mai importanți ziariști, „gazetarii de meserie, mai vechi, cari s-au distins în târgul nostru.” Sunt amintite aici periodice precum „Sentinela de Bacău” și „Călăuzul”, „Gazeta de Bacău”, „Rusaliile” și „Coșnița” (humoristice), „Comuna Siretul” și „Curierul de Bacău”, „Provincialul” și „Muncitorul”, plus „Femea” lui Ion Ghiorghiu Budu – o revistă format mare, de 70-80 de pagini, din care multă lume a învățat alfabetul românesc și pe cel franțuzesc. Dintre pionierii gazetăriei băcăuane, li se schițează portrete elogioase unor intelectuali precum Iancu Gheorghiu Budu, I. Negură, G. Lecca, D. Holban, Costache Radu, Ștefan Costandache, Mihai Climescu, Eugen Vaian, Laura Vampa (Libertatea Bruteanu), Corneliu Budu, Petru

Budu, Daniil Budu și Isidor Budu. Sunt menționați, de asemenea, Ioan Popovici (Azays), corespondentul ziarului „Adevărul”, și caricaturistul Max Costin. Merită menționat și faptul că, în medalionul care precede articolul, locul central îl ocupă C. Radu, ca semn al recunoașterii meritelor sale în acest domeniu.

Efervescenta sa activitate gazetărească nu va avea însă ecou la nivel național, dovadă fiind *Istoria presei românești* pe care o realizează, în 1922, Nicolae Iorga. În lucrarea de sinteză cerută savantului de Sindicatul Ziariștilor din București (condus de Constantin Bacalbașa) nu este menționată niciuna dintre publicațiile din Bacău, semn că sfera lor de interes se limita la probleme locale. Impactul lor redus nu înseamnă că ele nu au jucat un rol important în viața comunității. Dimpotrivă. Gheorghe Pătrar va demonstra, în *Publicațiile periodice băcăuane (1867-1967)*, că ziarele și revistele apărute de-a lungul vremii au constituit adevărate nuclee intelectuale, iar dezbaterile (politice sau de altă natură) au contribuit la propășirea urbei și la educarea publicului. Iar pe acest tărâm, contribuția lui Costache Radu a fost, incontestabil, majoră.

Împrejurările în care Costache Radu ajunge membru al Constituanței se leagă de Războiul de Independență și de Pacea de la Berlin, prin care România pierdea Basarabia (anexată de Imperiul Rus) și primea, în „compensație”, Dobrogea. Marile Puteri Europene au condiționat însă recunoașterea independenței de acordarea cetățeniei evreilor, ceea ce a creat discuții interminabile și reacții vehemente. Guvernul a convocat, în mai 1879, alegeri parlamentare, iar băcăuanii i-au trimis ca reprezentanți pe Eugen Ghica (Comăneșteanul), Dimitrie Rosetti Tețcanu, Gh. Levezeanu și Costache Radu. În opțiunea băcăuanilor a cântărit foarte greu promisiunea aleșilor că nu vor vota împroprietărirea evreilor, ceea ce le-a asigurat un capital electoral deloc de neglijat. După dezbateri și tergiversări, în toamnă va fi aplicată măsura împroprietăririi individuale, iar Constituanta se va transforma în Cameră legiuitoare. Ca deputat, Costache Radu trăiește momente istorice și votează (alături de Dimitrie Rosetti Tețcanu, V. Buzdugan, Gh. Levezeanu și Gh. Lecca), în 1881, pentru transformarea principatului în regat.